

LAB-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Jere Kyllönen ja Anu Pulkkinen

Vanhempien kokemuksia 7-8 -vuotiaiden mediakasvatuksen haasteista

Opinnäytetyö 2020

Tiivistelmä

Jere Kyllönen ja Anu Pulkkinen

Vanhempien kokemuksia 7-8 -vuotiaiden mediakasvatuksen haasteista, 25 sivua, 2 liitettä

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma Lappeenranta

Sosionomi AMK

Opinnäytetyö 2020

Ohjaaja: lehtori Minna Markkanen, LAB-ammattikorkeakoulu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista 7-8 -vuotiaiden lasten median käyttö on vanhempien näkökulmasta ja millaisia haasteita vanhemmat kokevat lapsen median käytön suhteen. Tutkimuskysymyksillä selvitettiin, mitä mediavälineitä lapsi käyttää arjessaan ja kuinka paljon aikaa lapsi käyttää eri mediasisältöihin.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostui mediakasvatuksen määrittelystä sekä siitä, millaisia lapset ovat median käyttäjinä ja vanhemmat mediakasvattajina. Lisäksi opinnäytetyön teoriaosassa käsiteltiin mediaa monilukutaidon näkökulmasta.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja se toteutettiin kysymyslomakkeilla. Kyselylomakkeet jaettiin iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten vanhemmille. Vastaajia kyselyyn oli 12. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimustulosten mukaan media on vahvasti läsnä lasten arkielämässä. Lapset käyttävät monipuolisesti eri mediavälineitä ja -sisältöjä. Tulosten mukaan lapset käsittelevät eri mediavälineitä taitavasti. Vanhemmat kokevat haasteita lapsen median käytön suhteen. Haasteena nähtiin muun muassa lapselle sopimattomat mediasisällöt, mediasta saatavat huonot vaikutteet sekä mediasisällön luotettavuuteen liittyvät asiat. Tulosten mukaan vanhemmat kokevat lapsen median käytöstä ja sen sisällöistä keskustelemisen lapsen kanssa helppona.

Asiasanat: mediakasvatus, vanhemmuus, monilukutaito

Abstract

Jere Kyllönen and Anu Pulkkinen

The parents' experiences about the challenges of media education for children aged 7-8, 25 Pages, 2 Appendices

LAB University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2020

Instructors: Senior Lecturer Minna Markkanen, LAB University of Applied Sciences

The purpose of the study was to find out how 7-8-year-old children use the media from the perspective of the parents and what sort of difficulties do parents feel about their children using the media. With the research questions, it was investigated what type of media devices a child uses daily and the time spent on different types of media. The theoretical frame of the thesis was based on a couple of aspects; a summary of media education, what kind of media users children are and the parents as media educators.

The research was done by using qualitative methods and it was conducted with a questionnaire for the children's parents. Questionnaires were given to 24 parents whose children attended the after-school activities. 12 parents answered the questionnaire. The data were analyzed according to the inductive analysis approach.

The results of the study show that media is strongly present in the children's everyday life. According to results, children can handle different media devices and media content proficiently. Parents experienced some challenges towards children's media usage. The challenges about children's media usage were inappropriate media content, possible bad influences and the credibility of the media sources. According to results, parents found it easy to talk about media usage and its contents with their children.

Keywords: media education, parenthood, media and information literacy

Sisällys

1	Johdanto.....	5
2	Media.....	6
2.1	Medialukutaito ja mediaosaaminen.....	6
2.2	Monilukutaito.....	7
3	Lapsi median käyttäjänä.....	9
3.1	Mediakasvatus.....	11
3.2	Mediakasvatus ja monilukutaito varhaiskasvatuksessa.....	12
3.3	Mediakasvatus ja monilukutaito perusopetuksessa ja perusopetuksen iltapäivätoiminnassa.....	13
4	Vanhemmat mediakasvattajina.....	13
5	Opinnäytetyön tarkoitus.....	15
5.1	Opinnäytetyön toteutus.....	16
5.2	Aineiston analysointi.....	17
6	Opinnäytetyöhön liittyvät eettiset lähtökohdat.....	18
7	Tutkimustulokset.....	19
7.1	Lasten käyttämät mediasisällöt vanhempien näkökulmasta.....	20
7.2	Lapsen mediankäytön valvonta vanhempien näkökulmasta.....	22
7.3	Vanhempien kokemat haasteet ja tuen tarpeet lapsen median käytöstä ja mediataidoista.....	24
8	Johtopäätökset.....	25
9	Pohdinta.....	28
9.1	Hyödynnettävyys ja kehittämiskohteet.....	28
	Kuviot.....	30
	Taulukot.....	30
	Lähteet.....	31
	Liitteet.....	34
	Liite 1 Saatekirje.....	34
	Liite 2 Kyselylomake.....	35

1 Johdanto

Media on nykyään merkittävä toiminta- ja oppimisympäristö lapsille. Nykypäivänä lapset elävät ja kasvavat ympäristössä, joka muodostuu erilaisista mediasisällöistä, median alustoista, välineistä ja sen ilmiöistä. Television ja videoiden katselu, tietokonepelit sekä internet ovat läsnä lasten arkipäiväisessä elämässä. Langattomat mobiililaitteet ja erilaiset media-alustat tuovat mediasisällöt myös helposti lasten saataville. Uudet digitaaliset ympäristöt ja nykymedia ovat luoneet myös uudenlaisia keinoja lasten ja nuorten osallisuudelle, vuorovaikutukselle ja vaikuttamiselle.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaista 7-8 -vuotiaiden lasten median käyttö on vanhempien näkökulmasta ja millaisia haasteita vanhemmat kokevat lapsen median käytön suhteen. Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Taavetin koulun järjestämän iltapäivätoiminnan kanssa. Mediakasvatus on aiheena ajankohtainen. Opinnäytetyömme avaa vanhempien näkökulmaa lasten mediataidoista.

Vuorovaikutus, oppiminen ja kokemukset ovat nykyään yhä mediavälitteisempiä. Mediakasvatusta tarvitaan, jotta tiedettäisiin millaiset mediavalinnat ja -taidot tukevat hyvinvointia, edistävät osallisuutta ja eettisyyttä toisia kohtaan. Vanhempien rooli on tarjota lapselle taitoja mediakokemusten jäsentämisessä ja media-lukutaidon kehittämisessä. Rungas mediankäyttö tai lapsen kehitystasolle sopimattomat mediasisällöt voivat aiheuttaa lapselle erilaisia somaattisia ja sosiaalisia ongelmia, psyykkisiä oireita sekä nukautumisvaikeuksia tai pelkotiloja. (Paa-vonen, Roine ym. 2011, 1569). Mediataidoista on lapselle hyötyä sekä nykyhetkeä että tulevaisuutta varten. Tämän takia halusimme opinnäytetyössämme keskittyä vanhempien näkökulmaan ja kokemuksiin lapsen median käyttöön, lapsen mediaosaamiseen ja vanhempien mediakasvatukseen liittyen.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa määrittelemme mediakasvatusta ja monilukutaitoa. Käsittelemme median ja mediakasvatuksen vaikutuksia lapsiin sekä vanhempia mediakasvattajina. Tuomme lisäksi esille, miten mediakasvatus näkyy varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

2 Media

Sana media juontaa juurensa latinan kielen medium-termin, joka tarkoittaa keskellä tai välissä olevaa. Termi on kuvaava, sillä media liittyy erilaisiin viestinnän muotoihin ja ihmisten sekä yhteisöjen välisiin vuorovaikutustilanteisiin. (Mediataitokoulu 2015.) Tavallisesti media määritellään joukkoviestinnän ilmaisun tavaksi, tuotannoksi tai vastaanotoksi. Joukkoviestinnän ilmaisun tavalla tarkoitetaan välinettä, jolla ilmaisua toteutetaan. Kyseinen väline voi olla esimerkiksi televisio. (Paananen 2010, 6.)

Muita joukkoviestinnän perinteisiä välineitä ovat esimerkiksi kirjat, sanoma- ja aikakauslehdet sekä radio. Nykyaikaisia mediavälineitä ovat musiikkisoittimet, kamerat, pelikonsolit, tabletit, e-lukulaitteet, tietokoneet sekä älypuhelimet. Media-sanalla voidaan kuitenkin viitata joukkoviestintävälineiden ja -ilmaisun lisäksi myös media-alaan sekä siellä toimiviin yhteiskunnallisiin organisaatioihin. Media on kehittynyt aikakausien saatossa ja kehittyä edelleen. Digitaalisen median merkitys on kasvanut ja perinteiset mediat muuntautuvat vastaamaan nykypäivän tarpeita ja vaatimuksia. Perinteistä mediaa edustavat mediavälineet ja -kanavat eivät kuitenkaan ole hävinneet, vaan ne ovat jääneet elämäämme ja kehittyneet. Median monimuotoisuus on siis vain laajentunut eri mediavälineiden avulla. (Mediataitokoulu 2015.)

2.1 Medialukutaito ja mediaosaaminen

Lukutaito on perinteisesti nähty lukemisen ja kirjoittamisen taitoina. Medialukutaidon näkökulmasta luku- ja kirjoitustaidot laajenevat perinteisestä tekstistä monenlaisiin median sisältöihin ja -teksteihin. Mediateksti voi olla muodoltaan perinteinen kirjoitettu teksti, kuvallinen, videoon tai ääneen perustuva tai näiden yhdistelmä. Medialukutaitoon kuuluu median tuottamiseen ja tulkintaan liittyvät näkökulmat. (Mediataitokoulu 2015.) Medialukutaidon avulla henkilö osaa etsiä, tunnistaa ja käyttää mediasta saamaa tietoa hyödykseen. Se myös auttaa ymmärtämään median roolin yhteiskunnassa. Medialukutaidon avulla hän voi myös kriittisesti arvioida mediasta saamaansa tietoa. (Grizzle, Moore ym. 2013, 13-14.)

Medialukutaitoon sisältyy siis käyttö- ja tiedonhakutaidot, kriittisyys, viestintä- ja vuorovaikutustaidot, osallisuuteen ja vaikuttamiseen sekä elämänhallintaan

liittyvät taidot (Mediataitokoulu 2015). Medialukutaito näkyy kykynä toimia mediaympäristöissä, arvioida ja valikoida median sisältöjä esteettiseltä ja yhteiskunnalliselta kannalta (Kotilainen 2002, 41). Medialukutaito on yleistynyt nyky-yhteiskunnassa, mikä on edistänyt hyvän ja merkityksellisen elämän mahdollisuuksia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 5). Sivistyksellinen ulottuvuus liittyy vahvasti medialukutaitoon (Mediataitokoulu 2015). Mediakulttuurisia ilmiöitä voi ymmärtää laajemmin, syvemmin ja yhteisöllisemmin medialukutaidon avulla. Kuitenkin myös medialukutaidottoman henkilön mediakokemukset ovat yhtä merkityksellisiä kuin medialukutaitoisen henkilön kokemukset. (Kupiainen & Sintonen 2009, 31.)

Medialukutaitoa ja mediaosaamista voidaan käyttää synonyymeina. Kynäslähti, Kupiainen ja Lehtonen (2007) nostavat esille kaksi mediaosaamisen viitekehystä: yleisten mediaosaamisen tietojen ja taitojen viitekehyksen sekä paikallisen ja yhteisöllisen mediaosaamisen viitekehyksen. Yleisen mediaosaamisen viitekehykseen sisältyvät koulutuksen ja opetuksen kautta hankittavat tiedot ja taidot median vastaanottamiseen, tulkintaan ja tuottamiseen. Paikallisessa ja yhteisöllisessä mediaosaamisen viitekehysesessä painottuvat mediayhteisöön osallistuminen sekä välineet, joilla välitetään mediaa. Kynäslahden ym. mielestä viitekehykset täydentävät toisiaan. (Kynäslähti, Kupiainen ja Lehtonen 2007, 58.)

Yleisen mediaosaamisen viitekehyksen mukaan medialukutaito ymmärretään sisällöistä ja välineistä riippumattomaksi yksilön asiantuntijuudeksi. Mediaosaamisen taidoissa on siis kyse oppijan kyvystä jäsentää mediaympäristöä, kehittää itselleen sopivia toimimisen taitoja median parissa sekä vaikuttaa ja tulla kuulluksi käyttämällä näitä taitoja. Tämän näkökulman mukaan medialukutaidon katsotaan syntyvän opetuksen tai mediakasvatuksen kautta. (Kynäslähti, Kupiainen ja Lehtonen 2007, 52.) Opinnäytetyömme keskittyy yleisen mediaosaamisen viitekehykseen.

2.2 Monilukutaito

Mediaosaaminen ja medialukutaito liittyvät vahvasti monilukutaitoon. Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoa tulkita ja tuottaa erilaisia tekstejä sekä kykyä hankkia, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida eri muodoissa olevaa tietoa erilaisilla

välineillä. Monilukutaitoon sisältyy kirjoitetun ja puhutun tekstin lukutaidon lisäksi kyky ja taito käyttää erilaisia medioita ja tuottaa mediasisältöjä. (Luukka 2013).

Lasten ja perheiden arjessa korostuvat monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen. Ne edistävät lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Myös yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa monilukutaidon rooli on merkittävä. Perustana monilukutaidolle on laaja tekstikäsitelmä, jossa teksti voi esiintyä kirjoitetussa, puhutussa, digitaalisessa tai audiovisuaalisessa muodossa. Monilukutaito käsitteenä sisältää muun muassa kuvanlukutaidon, numeerisen lukutaidon, medialukutaidon ja peruslukutaidon. Monilukutaito voidaan käsittää vuorovaikutuksen perustaitona, sillä sitä tarvitaan kulttuurisesti moninaisten viestien ja merkitysten ymmärtämiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Monilukutaito kehittää yksilön kriittistä ajattelua ja oppimisen taitojen kehittymistä (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22). Kriittisellä ajattelulla voidaan tarkoittaa esimerkiksi sitä, että lukija pystyy tarkastelemaan tekstissä esiintyviä puhuttelutapoja, suostutteluja ja valtasuhteita (Kupiainen 2009, 53). Arkikielessä kriittinen medialukutaito liitetään negatiivissävytteiseen virheiden etsimiseen. Kriittinen ajattelu on kuitenkin usein myönteistä, sillä se auttaa yksilöä kyseenalaistamaan erilaisia mediasisältöjä.

Medialähteen vastaanottaja tarvitsee taitoa ymmärtää lukemaansa ja löytää kuvien tarkoitukset ja mahdolliset piilomerkitykset. Kriittinen medialukutaito on kyky tutkia ja analysoida tietoa ymmärtääkseen medialähteen taustalla vaikuttavat arvot (Grizzle, Moore, Dezuanni ym. 2013, 186.) Kriittistä medialukutaitoa on siis pohtia esimerkiksi sitä, minkälaiset tarkoitukset viestillä on. (Merilampi 2017.) Eettisten ja esteettisten kysymysten pohtiminen auttaa kriittisen medialukutaidon kehittämisessä (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22). Kriittisen medialukutaidon kehittyminen vaatii sitä, että lapsi tai nuori tutustuu monipuolisesti erilaisiin tekstiympäristöihin (Mediataitokoulu 2015).

3 Lapsi median käyttäjänä

Lapset pääsevät jo hyvin varhaisessa vaiheessa kosketuksiin median kanssa. Tämän mahdollistavat niin televisio kuin myös kännykkäpuhelimien käytön yksinkertaistuminen ja saatavien mediapalvelujen räjähdysmäinen kasvu viime vuosina. Televisionkatselu, video- ja tietokonepelit sekä internet muodostavat merkittävän osan lasten arkipäivästä (Paavonen, Roine ym. 2011, 1563). Televisio on alle 10-vuotiaiden lasten suosituin mediaväline. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (2010, 15) mukaan lapset katsoivat televisiota reilun tunnin päivässä. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 15). Lasten mediabarometri -tutkimuksen (Suoninen 2013) mukaan useimmat 7–8-vuotiaat käyttivät internetiä lähes päivittäin. Tutkimuksen mukaan 7–8-vuotiaat käyttivät internetiä pääasiassa kuvaohjelmien katseluun ja pelaamiseen. Melkein puolet sen ikäisistä lapsista käytti myös internetiä viikoittain molempiin tarkoituksiin. (Suoninen 2013, 61.)

Media antaa paljon hyvää lasten elämään. Media toimii usein lapsille oppimisen kanavana. Monissa mediasisällöissä, kuten lasten televisio-ohjelmissa ja peleissä, on opetuksellisia sisältöjä. Median sisällöt usein myös liittyvät vahvasti lastenkulttuuriin ja lasten päivittäiset puheenaiheet koskevat usein televisio-ohjelmia. Lapset saavat myös usein median sisällöistä aineksia leikkeihinsä. (Korhonen 2009, 11-12). Media antaa lapselle esteettisiä kokemuksia, jotka kehittävät lapsen kykyä nähdä kauneutta ympärillään sekä herättävät lapsen kiinnostuksen taiteeseen ja itse tekemiseen. Media antaa monia keinoja lapsen itseilmaisuuksiin, esimerkiksi valokuvauksen, videokuvauksen ja musiikin kautta. Media näyttäytyy lapsen elämässä usein leikin, kokeilun ja elämysten kautta. Medialeikkien kautta lapsi voi myös oppia motorisia ja sosiaalisia taitoja sekä median toimintatapoja ja erilaisten median ilmentymien tutkimista. Ensisijaisesti media on lapselle ilon lähde. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 2-8).

Lapsi on luontainen tutkija, joka katselee maailmaa uteliaasti ja spontaanisti. Lapsi tarkastelee ympäristöään eri aistien avulla ja saa siitä monipuolista tietoa. Aistien kautta saatava tieto luo hyvän pohjan lapselle erilaisten ilmiöiden ymmärtämiseen. Lapsen luontainen tapa toimia ja tutkiva asenne oppimiseen toimivat hyvänä perustana mediakasvatukselle. (Niinistö, Ruhala ym. 2006, 9.) Kuitenkin median ollessa täysin avoin leikkikenttä kenelle tahansa, etenkin lapsi voi päätyä

utelaisuuttaan kyseenalaisille median tarjoamille palveluille. Media ei siis ole pelkästään myönteinen asia lasten elämässä. Korhonen (2009) kertoo mediankäytön olevan yhteydessä erilaisiin ongelmiin lasten arjessa. Lapsen on usein vaikeaa arvioida erilaisten vaarojen todennäköisyyttä omassa lähiympäristössään ja television kautta nähdyt, lapselle kaukaiset tapahtumat saattavat tulla osaksi lapsen omaa kokemusmaailmaa ja arkielämää. (Korhonen 2009, 12-18.) Runsas mediankäyttö tai lapsen kehitystasolle sopimattomat mediasisällöt voivat aiheuttaa lapselle erilaisia somaattisia ja sosiaalisia ongelmia, psyykkisiä oireita sekä nukahtamisvaikeuksia tai pelkotiloja. (Paavonen, Roine ym. 2011, 1569). Lapsi ei välttämättä ole kognitiiviselta kehitykseltään sillä tasolla, että voisi ymmärtää mediassa esiintyneiden pelottavien mielikuvitushahmojen olevan tarua, mikä voimistuttaa mielikuvitukseen liittyviä pelkoja. (Korhonen 2009, 12-18.)

Nykypäivänä mediassa huolta herättää usein internet ja sen moninainen sisältö (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 11). Monet mediasisällöt, kuten pelit, elokuvat ja videot, käsittävät usein väkivaltaa. Mediassa esiintyvän väkivallan uskotaan olevan haitallista lasten hyvinvoinnille. Lapsen altistuminen toistuvalla väkivallan ja sen kuvauksien näkemiselle voi lisätä riskiä kielteisistä vaikutuksista, aggressiivisuudesta ja väkivaltaa hyväksyvistä asenteista. (Mediakasvatusseura ry 2007, 84; Paavonen, Roine ym. 2011, 1563-1570.) Lapsen kanssa keskustelu mediasisällöistä sekä niiden aiheuttamista tunteista ja ajatuksista voivat lievittää negatiivisia vaikutuksia (Paavonen, Roine ym. 2011, 1567).

Yksi median myötä nousseista haasteista on nettikiusaaminen. Nettikiusaamista voi olla esimerkiksi pilkkaava tai vihamielinen viestittely, juoruaminen, henkilökohtaisten tietojen tai toisen yksityisen tiedon levittäminen, mustamaalaaminen tai ryhmän ulkopuolelle sulkeminen. Nettikiusaaja on useissa tapauksissa entuudestaan tuttu, mutta myös tuntemattomat voivat kiusata netissä. Netissä tapahtuva kiusaaminen voi olla jatkoa koulukiusaamiselle. (Huhtanen 2016, 18.) Tutkimukset ovat osoittaneet, että nettikiusaaminen voi aiheuttaa uhrille emotionaalisia, fyysisiä ja psyykkisiä ongelmia, samalla tavalla kuin kasvokkain tapahtuva kiusaaminen. Netissä tapahtuvan kiusaamisen erikoispiirteinä on yleensä viestinnän kasvottomuus ja lähipiiriä laajempi kasvoton ja nimetön yleisö. (Huhtala 2013, 46; Kupiainen 2013, 11.)

3.1 Mediakasvatus

Mediakasvatuksella tarkoitetaan tavoitteellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on medialukutaito. Mediakasvatuksessa osapuolina ovat kasvattaja, kasvatettava ja mediakulttuuri. (Kupiainen ja Sintonen 2009, 31.) Mediakasvatuksella tututetaan ihminen aktiiviseksi ja kriittiseksi mediankäyttäjäksi. Mediakasvatus on yhteistä oppimista, siinä ei tarvita asiantuntijoita tai auktoriteetteja. Se tuottaa mediataittoa, joka voi toimia suojana median riskivaikutuksia vastaan. (Korhonen 2010, 22.)

Tavoitteiden asettaminen on mediakasvatuksen lähtökohta. On pohdittava, millaisia asioita mediakasvatuksella halutaan saavuttaa ja mitkä menetelmät tukevat tavoitteiden saavuttamista. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 5.) Mediakasvatus tukee yksilön mediasuhteen muodostamista. Mediasuhteella tarkoitetaan henkilökohtaista, median käyttöön ja mediasisältöihin liittyvien tunteiden, suhtautumistapojen ja mieltymysten kokonaisuutta. Mediasuhteen kehittyminen on prosessi, jossa yksilö tuntee ja tulkitsee mediakulttuuria ja sen ilmiöitä. Kokeemukset ja keskustelut muovaavat koko ajan suhdetta mediakulttuuriin ja sen ympäristöihin. (Mediakasvatusseura ry.)

Mediakasvatus edistää yksilön mediasuhteen muodostamista. Mediasuhteeseen liittyy oman toiminnan kyseenalaistamista, tunteiden tunnistamista sekä tiedon ja ilmiöiden monimutkaisuuden hyväksymistä. Oma mediasuhde on myös määrittävä tekijä siitä, millainen mediakasvattaja itse on. (Mediakasvatusseura ry.)

Mediakasvatusta toteutetaan monen eri ikäryhmän kanssa, esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa, kirjastoissa, museoissa, nuorisotaloilla ja sosiaalisen median kanavilla. Tärkeää on hyödyntää kohderyhmälle sopivia tavoitteita ja toiminnan tapoja. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 5.) Mediakasvatusta tarvitaan, jotta yksilö osaa suojautua median mahdollisilta haittavaikutuksilta ja uhilta. Tällaisia ovat esimerkiksi väärän tiedon levitys, vihapuhe, median välityksellä tapahtuva seksuaalinen häirintä, yksityisyyden ja tietosuojan loukkaukset. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 5.) Mediakasvatuksen myötä saadut taidot tukevat myös yksilön itsenäisyyttä. Mediakasvatuksen avulla yksilö kehittää kriittistä ja luovaa ajattelua sekä osallisuutta. Mediataidoilla on myös

laajempi, yhteiskunnallinen ulottuvuus, sillä yhteiskunnan jäsenten mediataidot toimivat demokratiaa vahvistavana tekijänä. (Mediakasvatusseura ry.)

3.2 Mediakasvatus ja monilukutaito varhaiskasvatuksessa

Media tulee tänä päivänä osaksi lapsen elämää jo varhaisessa vaiheessa. Mediakasvatuksen näkökulmat huomioidaan varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu, että lasten mahdollisuudet toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössä ovat mediakasvatuksen keskeisimpiä tehtäviä varhaiskasvatuksessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 45).

Varhaiskasvatusta ohjaavat opetussuunnitelmat velvoittavat päiväkoteja siihen, että lapsille tulee varhaiskasvatuksessa tarjota tasa-arvoiset mahdollisuudet tutustua teknologiaan ja eri mediavälineisiin. Lasten tulee myös saada oppia teknologian käyttöä ja monilukutaitoja varhaiskasvatuksessa. (Koivula & Mustola 2017.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018) mukaan mediakasvatus toteutuu varhaiskasvatuksessa tutkimalla ja tutustumalla eri medioihin ja kokeilemalla tuottaa mediaa leikinomaisesti muun muassa liikunnallisten leikkien, piirtämisen tai draaman keinoin. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ja lähde- sekä mediakriittisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 45.) Teknologia toimii yhtenä keskeisenä pedagogisena oppimisen välineenä ja on yksi oppimisen osa-alue varhaiskasvatuksessa (Koivula & Mustola 2017, 37).

Vertaisoppiminen ja -opettaminen on keskiössä mediakasvatuksessa. Mediakasvatus on hedelmällisintä, kun se on dialogista. Tällä tarkoitetaan sitä, että jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus jakaa tietoa ja osaamistaan sekä oppia yhdessä muiden kanssa. Kasvattajankaan ei tarvitse osata kaikkea ensin, vaan tärkeintä on tutkiva ja utelias asenne mediakulttuuria kohtaan. Varhaiskasvatusyhteisön jäsenet voivat opettaa toinen toisiaan. (Mediataitokoulu 2015.)

3.3 Mediakasvatus ja monilukutaito perusopetuksessa ja perusopetuksen iltapäivätoiminnassa

Mediakasvatus jatkuu perusopetuksessa monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologiaosaamisen vahvistamisella perusopetuksen opetussuunnitelman mukaisesti. Perusopetuksessa oppilaat tuottavat, tulkitsevat ja käyttävät erilaisia tekstejä yksin sekä ryhmässä muiden kanssa. Tieto- ja viestintäteknologiaosaaminen kytkeytyy myös monilukutaitoon ja mediaosaamiseen. Perusopetuksessa oppilaita ohjataan tieto- ja viestintäteknologian käyttö- ja toimintaperiaatteiden ymmärtämiseen sekä käyttämiseen vastuullisesti, turvallisesti ja ergonomisesti. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22-23.)

Monilukutaidon ja mediaosaamisen kehittyminen edellyttää monipuolista tekstiympäristöä. Perusopetus tarjoaa mahdollisuuksia tutustua erilaisiin tekstiympäristöihin. Monilukutaito tukee oppimisen taitojen kehittymistä. Taitoa kehitetään kaikessa opetuksessa eri ympäristöissä, tilanteissa ja erilaisten välineiden avulla. Sen kehittämiseksi oppilaat käyttävät ja tarkastelevat ilmaisultaan monimuotoisia tekstejä. Tarkasteltavat tekstit ovat oppilaille merkityksellisiä, jolla mahdollistetaan jokaisen oppilaan omien vahvuuksien hyödyntäminen opiskelussa. (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22-23.)

Parhaimmillaan mediakasvatus on luonteva osa jokapäiväistä vuorovaikutusta. Sitä voidaan kuitenkin toteuttaa myös tiiviinä opetustuokioina tai projekteina perusopetuksessa. Mediakasvatuksen avulla voidaan tukea yksilön tiedollista ja asenteellista kasvua. Se voi kehittää esimerkiksi eri oppiaineiden sisältöosaamista, minäkuvan myönteistä rakentamista, sosiaalisia taitoja ja tasa-arvoon sekä toisen kunnioittamiseen liittyviä asenteita. (Mediataitokoulu 2015.) Myös perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteissa on huomioitu mediataidot yhtenä sisällöllisenä kokonaisuutena (Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, 13).

4 Vanhemmat mediakasvattajina

Median jatkuva kehittyminen sekä uudet teknologiset välineet ja ilmiöt voivat aiheuttaa hämmennystä niin vanhemmille kuin ammattikasvattajillekin

(Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 1–2). Koivula ja Mustola (2017, 37) puhuvat artikkelissaan *digiloikasta*, joka kuvaa tilannetta, jossa kasvattajat ja vanhemmat joutuvat pohtimaan, miten digitaalista teknologiaa sekä mediaa voidaan hyödyntää kasvatuksen oppimisvälineenä. Koivulan ja Mustolan (2017, 37–38) artikkelissa nostetaan esille tutkimustietoa siitä, että digitaalisten teknologioiden käytön hallintaan ja teknologisiin taitoihin vaikuttavat esimerkiksi sukupuoli, ikä ja koulutustausta. Artikkelissa käsitellään termiä *digitaalinen kuilu*, jolla kuvataan eri sukupolvien välisiä eroja teknologian käytön ja hallinnan taidoissa. Teknologia kuuluu vahvasti lasten arkeen nykypäivänä ja lapset ovat lähtökohtaisesti jo varhaisesta iästä alkaen teknologisesti taitavia, joissakin tapauksissa taitavampia kuin aikuiset. (Koivula & Mustola 2017, 37–38.)

Kasvattajat ja vanhemmat saattavat arastella mediakasvatusta ja kuvitella, että mediakasvatus vaatii erityistä teknistä tietämystä ja teknologisia laitteita. Kuvitelma on kuitenkin väärä, sillä jokainen vanhempi voi toimia mediakasvattajana. Arkipäivään kuuluvaa mediakasvatusta ei voida korvata kerran vuodessa järjestettävillä teemapäivillä. Mediakasvatuksen vastuuta ei myöskään voi siirtää media-asiantuntijoille, sillä vanhemmat ovat ensisijaisesti vastuussa lapsen huolenpidosta ja kasvatuksesta. Aikuisilla on arviointikykyä ja psykologisia valmiuksia käsitellä haastavia aiheita, eli aikuisen ei tarvitse olla kaikkien lapsia kiinnostavien mediailmiöiden asiantuntijoita ollakseen mediakasvattaja (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 2; Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2016, 4). Lapsi tarvitsee arjessa ympärilleen turvallisia aikuisia ja kasvurauhaa kehittyäkseen taitavaksi median käyttäjäksi, sillä mediakasvatus on pohjimmiltaan samankaltaista muun kasvatuksen kanssa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 2.) Lapselle siis tarjotaan tukea ja asetetaan rajoja (Kylmänen 2010, 9). Selkeät rajat ja niiden perusteleminen auttavat lasta säätelemään ja suunnittelemaan omaa median käyttöä (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 2). Rajojen asettamista osana mediakasvatusta voimme tarkastella opinnäytetyömme aineistosta.

Vanhempien osallisuutta lastensa mediankäytössä on tutkittu vuoden 2013 mediabarometrissa. Suonisen (2013) tekemän mediabarometrin mukaan lasten vanhemmilla on tapana katsoa kuvaohjelmia lastensa kanssa ja lasten käyttämistä mediasisällöistä vanhemmat tuntevatkin lapsen katsomat kuvaohjelmat hyvin.

Sen sijaan vanhemmat tunsivat heikommin lapsen käyttämiä internetsisältöjä ja digitaalisia pelejä. He myös keskustelivat niistä lasten kanssa harvemmin. (Suoninen 2013, 72.) Tämä on mielestämme tärkeä huomio, jota voimme peilata ke-
räämäämme aineistoon. Mediakasvatus edellyttää vanhemmilta läsnäoloa, kiin-
nostusta ja tuntemusta lapsen käyttämiä mediasisältöjä kohtaan ja valmiutta kes-
kustella mediaan liittyvistä asioista (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2016,
4).

Aikuisten tehtävä on mahdollistaa lapselle myönteisiä ja monipuolisia kokemuk-
sia mediasta. Tämän lisäksi aikuisten vastuulla on suojella lasta median haitalli-
silta vaikutuksilta sekä ohjata ja tukea lapsen mediankäyttöä ja mediataitojen ke-
hittymistä. Lapsen oikeudet tulisi toteutua myös mediakulttuurissa ja digitaali-
sissa ympäristöissä. Lapsella on myös oikeus mediakasvatukseen. (Mannerhei-
min Lastensuojeluliitto 2019.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaista 7-8 -vuotiaiden lasten
median käyttö on ja millaisia haasteita vanhemmat kokevat lapsensa median käy-
tön ja mediaosaamisen suhteen. Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Luu-
mäen kunnan järjestämän Taavetin koulun iltapäivätoiminnan kanssa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kerätä Taavetin koulun iltapäivätoimintaan osal-
listuvien lasten vanhemmilta tietoa heidän lastensa median käytöstä kotiympäris-
tössä sekä millaisia haasteita tai mielteitä vanhemmilta nousee lapsen median-
käytöstä ja siitä, kokevatko he tarvitsevansa tukea lapsen mediaosaamistaitojen
vahvistamiseksi.

Opinnäytetyömme keskeisiä tutkimuskysymyksiä ovat

1. Millaisia mediasisältöjä 7-8 -vuotiaat käyttävät ja miten?
2. Miten vanhemmat valvovat lapsen median käyttöä?
3. Millaisia mahdollisia tuen tarpeita vanhemmat havaitsevat tarvitsevansa
lapsensa median käyttöön ja mediaosaamiseen liittyen?

5.1 Opinnäytetyön toteutus

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Taavetin koulun iltapäivätoiminnan kanssa. Iltapäivätoimintaan osallistuvat lapset ovat iältään 7-8 -vuotiaita. Opinnäytetyön kohderyhmä on Taavetin koulun iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten vanhemmat. Opinnäytetyön työelämänohjaajana on toiminut Eija Niiranen-Brisk, joka työskentelee Taavetin koulun koulunkäynnin- ja iltapäivätoiminnan ohjaajana.

Taavetin koulun iltapäivätoiminta on perusopetuslain mukaisesti järjestettävää iltapäivätoimintaa. Taavetin koulun iltapäivätoiminta järjestetään Taavetin koulun tiloissa ja se on tarkoitettu 1. ja 2. vuosiluokan oppilaille sekä kaikkien vuosiluokkien erityisoppilaille. Taavetin koulun iltapäivätoimintaa järjestetään koulun työpäivinä klo 12 – 16.30 (17). Toiminta alkaa siis heti lapsen koulupäivän jälkeen ja lapsi voi olla iltapäivätoiminnassa mukana toiminta-aikana perheen tarpeiden mukaan. Luumäen kunta perii iltapäivätoimintaan osallistumisesta kuukausimaksun. Maksuun sisältyy tapaturmavakuutus ja ravitseva välipala iltapäivätoiminnan aikana. Taavetin koulun iltapäivätoiminnassa lapsi saa mahdollisuuden vapaa-muotoiseen leikkiin, lepoon ja ohjattuun toimintaan. Taavetin koulun iltapäivätoiminnan tarkoituksena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Iltapäivätoiminta luo pohjan hyviin vapaa-ajanviettopaikkoihin ja se auttaa perheitä kasvatustehtävässä. Iltapäivätoiminta myös ennaltaehkäisee riskitekijöitä, jotka liittyvät valvomattomaan ajankäyttöön ja yksinoloon. (Luumäen kunta.)

Kävimme tapaamassa työelämänohjaajaamme Eija Niiranen-Briskiä keväällä 2018. Tällöin keskustelimme opinnäytetyömme aiheesta ja toteutustavasta. Haimme tutkimuslupaa Taavetin koulun rehtorilta, Pekka Hyväriseltä. Tutkimuslupa myönnettiin meille keväällä 2018. Olimme laatineet opinnäytetyösuunnitelman, jonka työelämänohjaaja ja koulun rehtori hyväksyivät. Tämän jälkeen laadimme vanhemmille saatekirjeen ja kyselylomakkeet, joilla keräsimme aineistoa opinnäytetyöhömmme.

Käytimme opinnäytetyömme aineistonkeruussa kvalitatiivista eli laadullista lähestymistapaa. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata tiettyä ilmiötä ja sen myötä ymmärtämään ilmiötä paremmin. Tutkittavien valinta on harkittua ja

tarkoitukseen sopivaa, ei satunnaista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Ilmiönä tutkimme 7-8 -vuotiaiden median käyttöä vanhempien näkökulmasta ja lapsen vanhempien kokemaa tuen tarvetta lapsen mediaosaamisen vahvistamiseksi. Tutkittavien valinta rajoittui opinnäytetyössämme Taavetin koulun iltapäivätoimintaan osallistuvien lapsien vanhempiin. Opinnäytetyömme aineistonkeruun aikana iltapäivätoimintaan osallistui 24 lasta.

Laadimme avoimet kysymyslomakkeet aineiston keruuta varten. Avoimilla kysymyksillä halusimme saada vastaajien oman äänen kuuluviin ja antaa vastaajille mahdollisuus ilmaista itseään omin sanoin. Valitsimme kyselylomakkeet henkilöhaastattelun sijaan siksi, että aikataulullisesti olisi ollut mahdotonta haastatella kaikkia kyselyyn halukkaita vastaajia. Myöskään vastaajien rajaaminen alle kymmeneen ei välttämättä olisi tuottanut sellaista tietoa, jota kyselyssä pyrimme saamaan. Aineistonkeruussa hyödynsimme laadullisen analyysin perusmenetelmänä teemoittelua, jossa tutkimusaineistosta pyritään hahmottaan keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Teemoja muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti etsimällä aineistotekstistä vastauksia tai kirjoitelmia yhdistäviä seikkoja (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Opinnäytetyökysely jaettiin vastauskuorineen iltapäivätoiminnassa 24:lle vanhemmalle, jonka 7-8 -vuotias lapsi osallistuu Taavetin koulun iltapäivätoimintaan. Saimme 12 vastausta kyselyymme. Tavoitteenamme oli saada vastaukset vähintään kymmeneltä vanhemmalta, joten pääsimme tavoitteeseen hyvin. Pidentimme kyselyn vastausaikaa vielä viikolla, sillä osa vanhemmista oli toivonut vastausajan pidentämistä.

5.2 Aineiston analysointi

Analysoimme keräämämme aineiston sisällönanalyysilla. Sisällönanalyysilla tutkimuksen sisältöä kuvaillaan sanallisesti ja tiivistetään se selkeään ja tiiviiseen muotoon (Tuomi & Sarajärvi 2018). Induktiivisessa sisällönanalyysissa aineisto on lähtökohtana ja analyysin tuloksena on kohteena olevan ilmiön kuvaus. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa haetaan vastauksia tutkimuksen tarkoitukseen ja tutkimustehtävään. Tällöin koko tutkimusaineistoon kerättyä tietoa ei tarvitse analysoida. (Kylmä & Juvakka 2012, 113.)

Kerättyämme aineiston, luimme sen läpi useampaan kertaan saadaksemme yleiskuvan vastauksista. Litteroimme kyselymme vastaukset tekstimuotoon. Aineistosta etsimme tutkimuskysymyksen kannalta tärkeitä ilmaisuja ja teemoitimme ne tutkimuskysymysten alle. Pelkistimme alkuperäiset ilmaisut ja jaoinme ne alakategorioihin (Taulukko 1).

Alkuperäinen ilmaisu	Pelkistetty ilmaisu	Alakategoria
<i>Tällä hetkellä ei mitään [haasteita/huolia]. Sitten kun käyttö laajenee uskon, että haasteita kyllä ilmenee.</i>	Vanhempi ei ole huolissaan lapsen median käytöstä, mutta uskoo, että haasteita voi ilmetä jatkossa.	Ei haasteita/huolta lapsen median käytöstä.
<i>Myös se huolettaa että on tosi helppo ladata omia kuvia/videoita muiden nähtäväksi. Paljon joutuu muistuttelemaan siitä mitä voi/saa kuvata.</i>	Vanhempi on huolissaan siitä, että lapsi voi ladata kuvia/videoita julkisesti internetiin.	Haaste/huoli lapsen median käytöstä.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston sisällönanalyysistä.

6 Opinnäytetyöhön liittyvät eettiset lähtökohdat

Eettinen ja hyvä tutkimuskäytäntö edellyttää, että tutkittavilta saadaan tutkimukseen osallistumisestaan suostumus. Suostumuksen yhteydessä varmistetaan, että tutkittava on perehtynyt asiaan. Perehtyneisyydellä tarkoitetaan sitä, että tutkittavalle kerrotaan oleellinen tieto siitä, miksi tutkimusaineistoa kerätään ja miten tutkimus etenee. Suostumuksella tarkoitetaan sitä, että tutkittava osallistuu tutkimukseen vapaaehtoisesti. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Varmistimme perehtyneisyyden saatekirjeellä, joka lähetettiin vanhemmille kyselylomakkeen yhteydessä.

Koska opinnäytetyömme kohdistuu lapsiin ja perheisiin, eettiset säännöt ja näkökohdat täytyi huomioida erityisesti opinnäytetyötä tehdessä. Keskeisimpiä käsitteitä tutkimustietoja analysoidessa ovat luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Opinnäytetyötä tehdessä täytyy pitää huolta tutkittavien luottamuksellisuuden säilyttämisestä ja anonymiteettisuojasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkittavien henkilöllisyys ei paljastu opinnäytetyössämme. Tutkimusaineisto hävitetään, kun sitä ei enää tarvita, eikä tutkimusaineistoa ei jaeta ulkopuolisille.

Kyselymme keskittyy yhden koulun iltapäivätoiminnan asiakkaisiin, joten opinnäytetyössämme keräämä tieto ei ole yleistettävissä. Huomioimme tämän opinnäytetyömme luotettavuuden arvioinnissa. Luotettavuuteen liittyvissä kysymyksissä voimme pohtia myös sitä, vastaako etsimämme teorian tieto kyselystä saamiin vanhempien kokemuksiin.

Mediakasvatukseen liittyvät eettiset periaatteet perustuvat Suomen lakiin ja YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Mediakasvatuksesta puhuessa on tärkeää arvostaa lapsen ja nuoren omaa osaamista ja kokemusmaailmaa. Yksilöillä on erilaiset valmiudet ja lähtökohdat mediataitojen opetteluun, mikä on tärkeä huomio. (Mediakasvatusseura ry 2014.) Opinnäytetyössämme meidän tulee huomioida se, ettemme arvostele tai arvota lapsen ja perheen media-arkea.

7 Tutkimustulokset

Saimme yhteensä 12 vastausta kyselymme. Seuraavissa kappaleissa tuomme esille kyselylomakkeista keräämiämme tietoja, jotka liittyvät 7-8 -vuotiaiden mediankäyttöön, mediaosaamiseen ja sen haasteisiin vanhempien näkökulmasta. Vastauksista nousi esille, miten merkittävässä roolissa media on kouluikäisen lapsen elämässä.

Kyselystä nousi esille vanhempien osoittama kiinnostus lapsen käyttämiä mediasisältöjä ja -välineitä kohtaan. Vanhemmilla nousi kuitenkin ilmi myös huoli median sisältöjen turvallisuudesta, luotettavuudesta ja lapsen ikätasolle sopimattomista sisällöistä. Tuloksissa oli kuitenkin nähtävissä vaihtelevuutta median

aiheuttaman huolen suhteen, mutta tuloksista on luettavissa se, että jokainen vanhempi kokee tärkeäksi sen, miten lapsi käyttää ja kokee mediaa.

7.1 Lasten käyttämät mediasisällöt vanhempien näkökulmasta

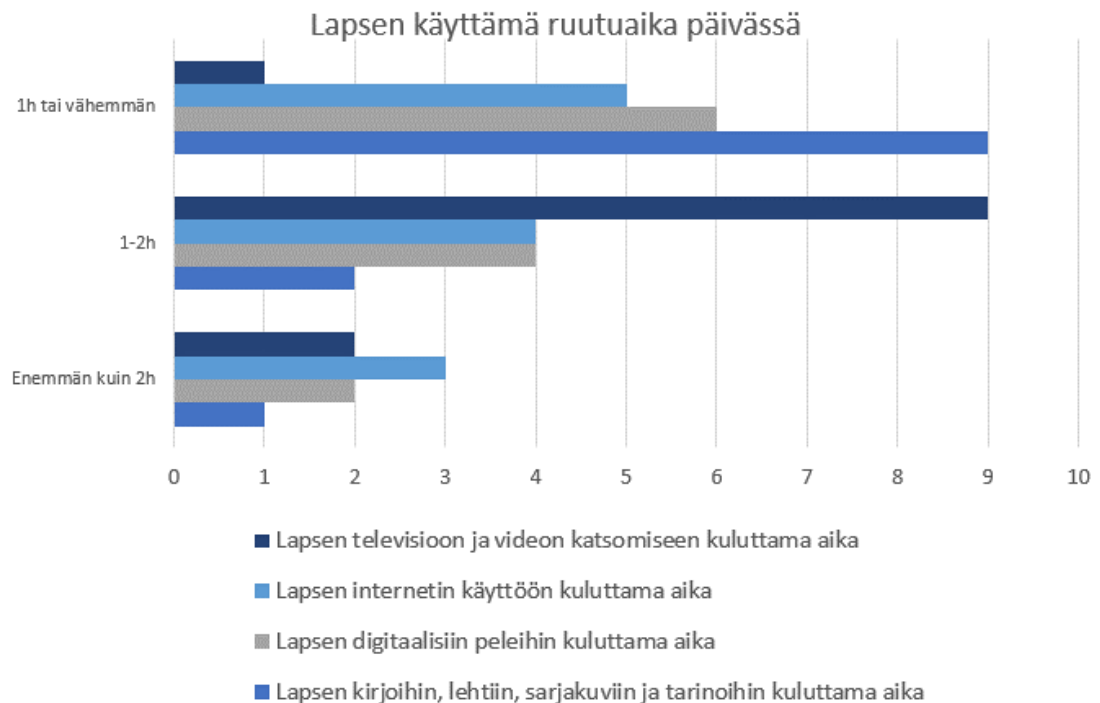
Kartoitimme kyselyssämme iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten käyttämiä mediasisältöjä, -palveluja ja -välineitä. Kyselyssä vastaajat pohtivat ja kartoittivat mediasisältöjä ja -laitteita, joita heidän lapsensa käyttävät arjessa. Rajasimme opinnäytetyökyselyssämme mediavälineet tietokoneisiin, tablettitietokoneisiin, pelikonsoleihin, älypuheliiniin, televisioon, kirjoihin, lehtiin ja sarjakuviin sekä muihin välineisiin. Muu -kategoriassa vanhemmat saivat itse täydentää kotitaloudesta löytyvän mediavälineen, jota lapsi käyttää.

Kuviossa 1 on kuvattu vastaajien esille tuomien lapsen käytössä olevien mediavälineiden jakautuminen. Numeroakseli kertoo vastaajien määrän. Jokaisesta taloudesta löytyi vähintään kaksi erilaista lapsen median käyttöön soveltuvaa välinettä. Jokaisen vastaajan lapsella oli käytettävissä älypuhelin ja televisio. Lapsilla oli vähiten käytettävissä pelikonsoleita. Vastaajista kahdeksan kertoi lapsella olevan käytettävissä pelikonsoli kotona. Yksi vastaajista mainitsi muu-kohdassa lapsella olevan käytössä älykello.

Kuvio 1. Lasten käytettävissä olevat mediavälineet ja -palvelut

Halusimme kyselyssä kartoittaa myös lasten käyttämää ruutuaikaa. Ruutuajalla tarkoitamme lapsen televisioon tai minkä tahansa muun medialaitteeseen käytettyä aikaa. Alla olevat kuvio kertoo lapsen käyttämästä ruutuajasta kullakin mediavälineellä (Kuvio 2). Kuviossa on värikoodattu kukin kyselyssä kartoitettu mediaväline. Vaaka-akselin numeroarvot kertovat vastaajien määrän.

Kuvio 2. Lapsen käyttämä ruutuaika päivässä

Kuviosta 2 näkee, että enemmistö eli yhdeksän vastaajista on kertonut lapsen kuluttavan 1-2 tuntia television ja videoiden katseluun. Internetin käyttöön kuluttettu aika jakaantui tasaisemmin vastaajien kesken, enemmistö vastaajista on kertonut lapsensa kuluttavan internetiin 1 tunti tai vähemmän päivässä. Myös digitaalisiin peleihin sekä kirjoihin, lehtiin, sarjakuviin ja tarinoihin enemmistö vastasi lapsen kuluttavan 1h tai vähemmän. Kuusi vastaajista kertoi lapsen kuluttavan digitaalisiin peleihin yhden tunnin tai vähemmän sekä yhdeksän vastaajista kertoi lapsen kuluttavan tunnin tai vähemmän kirjoihin, lehtiin, sarjakuviin ja tarinoihin päivässä.

Vastauksista ilmenee, että digitaalisia pelejä lapset pelaavat vastaajien mukaan pääsääntöisesti älypuhelimilla. Yhdeksän vastaajista kertoi lapsensa pelaavan digitaalisia pelejä älypuhelimien kautta. Internetiä lapset käyttävät vastausten

mukaan pääsääntöisesti erilaisten videosisältöjen katsomiseen. Jopa kymmenen vastaajista kertoo lapsensa käyttävän internetiä YouTube-videoiden katsomiseen. Internetiä ja älypuhelimia käytettiin vastausten perusteella myös kavereiden kanssa yhteydenpitoon. Kolmessa vastauksessa mainittiin, että lapsi käyttää WhatsApp-älypuhelinsovellusta yhteydenpitoon.

7.2 Lapsen mediankäytön valvonta vanhempien näkökulmasta

Vastauksista ilmenee, että vanhemmat pääosin seuraavat lapsensa mediankäyttöä ja ovat läsnä tilanteissa, joissa lapsi käyttää jotakin mediavälinettä tai -palvelua. Vanhemmat käyttivät lapsen kanssa yhdessä internetiä vaihtelevasti. Neljä vastaajista kertoi, että vanhempi tai muu perheen aikuinen käyttää internetiä lapsensa kanssa päivittäin tai lähes päivittäin. Seitsemän vastaajista taas kertoi harvemmin käyttävänsä internetiä lapsensa kanssa. Yksi vastaajista kertoo, että lapsi itse näyttää videoita puhelimeltaan lähes päivittäin. Toinen vastaajista taas kertoo, että vanhempi on päivittäin katsomassa, kun lapsi aloittaa videon ja tarvittaessa sulkee sen, mikäli sisältö on lapselle epäsopivaa.

Vastauksista käy ilmi, että vanhempi tai muun perheen aikuinen pelaa lapsen kanssa digitaalisia pelejä melko harvoin. Osa vastaajista kertoi, että vanhempi tai muu aikuinen ei koskaan pelaa lapsensa kanssa. Kolmessa vastauksessa nousi esiin, että pelaamista vanhemman tai aikuisen kanssa tapahtuu viikoittain. Kahdessa vastauksessa kerrottiin, että lapsen vanhempi sisarus pelaa lapsen kanssa useammin kuin vanhempi tai muu perheen aikuinen.

Kirjoja, lehtiä, sarjakuvia ja muita tarinoita vanhempi tai muu aikuinen lukee lapsen kanssa yhdessä myös vaihtelevasti. Seitsemän vastaajista kertoo lukemisen olleen vähintään viikoittaista, osa vastaajista mainitsi sen olevan jopa päivittäistä. Yksi vastaajista mainitsee, että lukeminen ei ole vain vanhempien tehtävä, vaan myös vanhemmat sisarukset lukevat lapselle satuja.

Lasten medialaitteiden käsittely- ja käyttötaidot olivat vastausten perusteella hyvällä tasolla. Moni vastaajista kuvaili lasta taitavaksi medialaitteiden käyttäjäksi. Osassa vastauksia nousi myös esiin, että lapsi oppii nopeasti käyttämään erilaisia medialaitteita. Vastaajista kaksi kertoi, että lapsen medialaitteiden

käyttötaidot ovat niin hyvät, että lapsi osaa opettaa perheen aikuisille medialaitteiden käyttöä.

Vastausten perusteella vanhemmat keskustelivat lapsen kanssa mediasisällöistä ja median käytöstä usein. Noin kolmasosa vastaajista kertoi keskustelevan lapsensa kanssa median käytöstä ja sen sisällöistä päivittäin. Vain yksi vastaajista kertoi keskustelevan lapsen kanssa median käytöstä ja sisällöistä harvoin. Vastauksissa nousi esille ajatus myös siitä, että valvontaa lapsen median käytön suhteen on jopa liikaa. Vastaaja pohti, että lasta voisi useammin kehua niistä asioista, joita lapsi on oppinut. Yksi vastaajista kertoo, että keskustelut median käytöstä ja mediasisällöistä lapsen kanssa eivät ole kovin syvällisiä. Yksi vastaaja taas kertoo, että keskustelee lapsen kanssa usein videoiden sisällön järkevyydestä.

Päivittäin mutten kovin syvällisesti. Lähinnä komentoin onko peli tai video sopiva tai paljonko ajallisesti saa vielä pelata. Ehkä liikaa valvontaa – lasta voisi useammin kehua niistä asioista, joita on oppinut, kysellä yksityiskohtia esim. pelistä ja kehua vaikkapa hienosti pelatusta pelistä.

Lasten käyttämät mediasisällöt vanhemmat tuntevat vastausten perusteella hyvin. Vain yksi vastaaja kertoo, ettei tunne lapsen käyttämiä mediasisältöjä tarpeeksi hyvin. Vastauksista ilmenee, että vanhemmat käyvät läpi lapsen käyttämiä mediasisältöjä ja rajoittavat lapsen mediasisältöä, mikäli se on lapselle epäsopivaa.

Niin hyvin, että YouTube kielto piti ottaa käyttöön. Saa enää katsoa ainoastaan vanhempien läsnäollessa.

Erittäin hyvin. Pyydän saada nähdä. Videoita ei saa katsoa kuulokkeet päässä vaikka onkin raivostuttavaa itse kuunnella niitä.

Lapsen mediasisältöjen ikäsuosituksista keskustellaan pääsääntöisesti tarpeen vaatiessa vastausten perusteella. Vastaajista viisi mainitsi, että ikäsuosituksista keskustellaan tarpeen vaatiessa. Kolme vastaajista keskustelee lapsensa kanssa ikäsuosituksista usein tai lähes päivittäin.

Lasten ruutuaikaa rajoittaa vastaajista kymmenen. Kaksi vastaajista kertoo, ettei ole tarvetta rajata lapsen medialaitteiden parissa vietettävää aikaa päivässä. Yksi

vastaajista kertoo, että lapselle ei ole mitään tiettyä aikaa, vaan rajoittaa lapsen medialaitteisiin käytettävää aikaa tarpeen mukaan.

7.3 Vanhempien kokemat haasteet ja tuen tarpeet lapsen median käytöstä ja mediataidoista

Huoli lapsen käyttämisestä mediasisällöistä nousee esille vastauksista. Puolet vastaajista kertoi, että lapsen käyttämät mediasisällöt herättävät huolta. Vastaajista neljä kuitenkin kertoo, että lapsen käyttämä mediasisältö ei herätä huolta.

Vaikka suodatus käytössä, sisältö hurjaa. Kiroilua yms. huonoa esimerkkiä antavaa.

Välillä huolestuttaa se että lapsille sopimatonta sisältöä on liian helposti saatavilla/näkyvillä.

Mediasisältöjen ikäsuositusten valvomisen kokee haastavana noin puolet vastaajista. Myös eri mediasisältöjen ikäsuositukset aiheuttavat haasteita vastaajien mukaan. Kuusi vastaajista kertoo, ettei koe mediasisältöjen ikäsuositusten valvomista haasteellisena. Lapsen median käytöstä tai mediasisällöistä keskustelemista vastaajat eivät pääsääntöisesti kokeneet haastavaksi. Vastaajista vain kaksi koki keskustelemisen lapsen kanssa tämän median käytöstä ja mediasisällöistä haastavaksi. Yksi vastaajista kertoi, että haastavaa keskustelemisesta tekee se, että lapsen ymmärrys ei vielä riitä käsittämään kaikkea.

On haastavaa. Yleensä perustelee ”muutkin saa” ja vaikea olla eri mieltä kuin ne ”muut”.

Lapsen ruutuajan tai median käytön rajaamista ei pääsääntöisesti koettu haastavaksi kyselyssämme. Vastaajista kymmenen ei kokenut lapsen ruutuajan rajoittamista haasteellisena. Kaksi vastaajaa koki lapsen median käytön rajaamisen haastavaksi.

Haaste välillä, jos lapsi hermostuu sulkemiskehotuksista. Yleensä kyllä hyvässä hengessä pääsemme ajan loppumisesta yhteisymmärrykseen.

Vastaajat nostivat esiin myös muita lapsen median käyttöön liittyviä mielteitä. Useaa vastaajaa huolestutti esimerkiksi mediasisällöistä saatavat vaikutukset. Yksi vastaajista pohti, että lapset ovat todella alttiita vaikutuksille. Toinen

vastaajista nosti myös esille sen, että emme opinnäytetyömme kyselyssä kartoittaneet median hyötyjä ja myönteisiä puolia. Näkökulma median hyödyistä ja myönteisistä vaikutuksista lapsiin voisi olla jatkotutkimus tälle opinnäytetyölle.

Mietteitä siitä ettei vahingossakaan eksy arveluttaville sivuille. Puhelimessa on toki estot, mutta...

Lapsi joka on suomenkielinen katsoo paljon englannin- ja venäjänkielisiä videoita. Joskus on oppinut esim. kirosan, jota ei ymmärrä. Selitän tarvittaessa. Enemmän saanut kuitenkin hyötyjä: oppinut askarteluohjeita, paljon etenkin englannin kieltä, nähnyt erimaalaisten lasten itse tekemiä videoita yms. Tässä kyselyssä näitä hyötyjä ja myönteisiä puolia ei juurikaan kartoiteta. Vaarana liian ongelmakeskeisyys.

Lasten kanssa joutuu paljon keskustelemaan siitä ettei kaikki mitä ”netissä” tulee vastaan pidä paikkaansa eikä ole todellista. Myös se huolettaa että on tosi helppo ladata omia kuvia/videoita muiden nähtäväksi. Paljon joutuu muistuttelemaan siitä mitä voi/saa kuvata.

8 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista 7-8 -vuotiaiden lasten median käyttö on ja millaista tukea vanhemmat kokevat tarvitsevansa lapsen mediaosaamisen tukemiseen. Aineiston keruu toteutettiin kyselylomakkeilla. Saimme vastauksia 12, joten tavoitteemme vähintään kymmenestä vastauksesta täyttyi.

Kyselyn perusteella media näyttäytyy monipuolisesti suuressa roolissa 7-8 -vuotiaan lapsen arkielämässä. Tämä tukee löytämäämme teorian tietoa siitä, että median eri sisällöt muodostavat merkittävän osan lasten arkipäivästä (Paavonen, Roine ym. 2011, 1563). Kyselymme vastausten perusteella erityisesti television ja videoiden katseleminen eri medialähteistä kuuluu lapsen media-arkeen. Sen sijaan digitaaliset pelit sekä perinteistä mediaa edustavat kirjat, lehdet, sarjakuvat ja tarinat ovat lapsen media-arjessa pienemmässä roolissa. Tämä tukee löytämäämme teorian tietoa siitä, että digitaalisen median merkitys on nykypäivänä kasvanut, mutta perinteistä mediaa edustavat mediavälineet ja -sisällöt eivät kuitenkaan ole vielä hävinneet (Mediataitokoulu 2015.) Kyselymme vastausten perusteella lapset kuluttivat perinteisen median edustamia kirjoja, lehtiä, sarjakuvia ja

tarinoita jonkin verran, joskin vähemmässä määrin kuin median digitaalisia sisältöjä.

Tulosten mukaan vanhemmat ovat pääosin tietoisia lapsen käyttämistä mediasisällöistä. Suonisen (2013) tekemän mediabarometrin mukaan lasten käyttämistä mediasisällöistä vanhemmat tuntevat lapsen katsomat kuva- ja videosisällöt parhaiten. Heikommin vanhemmat tunsivat barometrissa lapsen käyttämiä internetsisältöjä ja digitaalisia pelejä. Vanhemmat myös keskustelivat internetsisällöistä ja digitaalisista peleistä vähemmän lasten kanssa. (Suoninen 2013, 72.) Myös meidän kyselyssämme tuli ilmi se, että vanhemmat ovat parhaiten tietoisia lapsen katsomista video- ja kuvaohjelmasisällöistä. Vastauksien perusteella vanhemmat kuitenkin keskustelivat lapsen kanssa eri mediasisällöistä usein. Saamissamme vastauksissa nousi esille, että keskustelua syntyy eniten lapsen kuluttamien video- ja kuvaohjelmien sisällöistä.

Lasten teknologian ja eri mediavälineiden käsittelytaidot olivat kaikkien vastaajien mielestä hyvät. Tämä havainto tukee löytämäämme teoretietoa siitä, että lapset ovat lähtökohtaisesti jo varhaisesta iästä alkaen teknologisesti taitavia, toisinaan jopa taitavampia kuin aikuiset (Koivula & Mustola 2017, 37–38). Osassa vastauksista ilmenee myös teoriaosuudessamme käsittelemä asetelma siitä, että lapsi on taitavampi medialaitteiden käsittelyssä kuin perheen aikuinen. Teoriaosuudessa nostimme esiin, että digitaalisten teknologioiden käytön hallintaan ja teknologisiin taitoihin vaikuttavat esimerkiksi sukupuoli, ikä ja koulutustausta (Koivula & Mustola 2017, 37–38). Tätä väitettä emme kuitenkaan voi peilata keräämäämme aineistoon, sillä emme kysyneet vastaajien taustatietoja.

Lapselle asetetut rajat ja niiden perusteleminen auttavat lasta säätelemään ja suunnittelemaan omaa median käyttöä (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 2). Vastausten perusteella suurin osa vanhemmista on asettanut rajoja lapsen median käytölle. Lapsen median käytön rajaamiseen ja mediasisältöjen valvontaan liittyy kuitenkin kyselyn vastausten mukaan haasteita. Haasteiksi ilmenivät vastausten perusteella vuorovaikutushaasteet lapsen ja vanhemman välillä lapsen median käyttöön liittyen sekä se, että kaikkea lapsen käyttämää mediasisältöä ei voi valvoa. Kyselyn vastausten perusteella lasten median käyttö ja mediasisällöt aiheuttavat vanhemmissa jonkin verran huolta. Teemoiksi nousivat

esimerkiksi lapselle sopimattomat mediasisällöt, mediasta saatavat huonot vaikutteet sekä mediasisällön luotettavuuteen liittyvät asiat. Nämä teemat vastaavat teoriaosuuteemme löytämiä tietoja siitä, että median sisältö ja sen vaikutukset huolettavat kasvattajia (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 11).

Olimme opinnäytetyömme teoriaosuudessa nostaneet yhdeksi median huolenaiheeksi nettikiusaamisen. Yksikään vastaaja ei kuitenkaan nostanut esille nettikiusaamista ja siihen liittyvää huolta kyselyn vastauksissa. Pohdimme, että onko 7-8 -vuotiaiden lasten media-arjessa nettikiusaamista vai onko mahdollista, että nettikiusaaminen esiintyy niin piilossa tai sellaisessa muodossa, että vanhemmat eivät koe huolta siitä.

Opinnäytetyömme keskittyi yleisen mediaosaamisen viitekehyksen ympärille, minkä perusteella yksilön mediataidot ovat koulutuksen ja opetuksen kautta hankittavia tietoja ja taitoja median vastaanottamiseen, tulkintaan ja tuottamiseen. Yleisen mediaosaamisen viitekehyksen mukaan medialukutaitoisella henkilöllä on kyky jäsentää mediaympäristöä, kehittää itselleen sopivia taitoja median parissa sekä vaikuttaa ja tulla kuulluksi käyttämällä medialukutaitoja. (Kynäslahti, Kupiainen ja Lehtonen 2007, 58.) Keräämämme aineiston perusteella lapset osaavat jo hyvin nuoresta iästään huolimatta käyttää mediavälineitä hyvin, mutta vanhempien vastauksista kävi ilmi huoli lasten käyttämien mediasisältöjen suhteen. Yleisen mediaosaamisen viitekehykseen sisältyvän vaikuttamisen ja kuuluksi tulemisen taidot nousivat muutamassa vastauksessa esille, missä vanhemmat kertoivat lapsen käyttävän mediaa yhteydenpitoon kavereidensa kanssa.

Positiivisena ilmiönä vastauksista nousi esille se, että vanhemmat kokevat lapsen kanssa keskustelemisen eri mediasisällöistä pääsääntöisesti helpoksi. Keskustelut mediasisällöistä lasten ja vanhempien tai muun perheen aikuisen välillä ovat tärkeä osa mediakasvatusta (Korhonen 2010, 26). Myös yhden vastaajan esiin nostama näkökulma liiasta ongelmakeskeisyydestä on hyvä huomio mediakasvatuksen kannalta. Aikuisten tehtävä mediakasvattajina on mahdollistaa lapselle myönteisiä ja monipuolisia kokemuksia mediasta (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2019). Pohdimme, että mediakasvatuksessa tulisikin keskittyä vahvistamaan median positiivisia vaikutuksia lapseen, mutta mediakasvattajan tulee kuitenkin tiedostaa median mahdolliset haittavaikutukset.

9 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessimme on ollut haastava ja pitkä, mutta antoisa ja opettavainen. Opinnäytetyöprosessimme alkoi 2018 ja olemme siitä asti syventyneet teemaan ja aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Haastetta lisäsivät opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa muut opinnot sekä molempien henkilökohtainen elämäntilanne, jonka vuoksi opinnäytetyöprosessimme myöhästyi tavoitteellisesta aikataulusta. Koko prosessimme ajan olemme kuitenkin pohtineet ja reflektoineet opinnäytetyömme aihetta sekä työskentelyä opinnäytetyön loppuun saattamiseksi.

Saavutimme tavoitteemme opinnäytetyömme suhteen. Olemme saaneet paljon teorian tietoa medialukutaidosta, mediakasvatuksesta ja sen vaikutuksista lapseen. Opinnäytetyömme avaa mediakasvatusta käsitteenä yleisellä tasolla. Olemme koonneet opinnäytetyöhömmö vanhempien näkökulmia ja kokemuksia 7-8 -vuotiaan lapsen median käytöstä, siihen liittyvistä haasteista sekä huolen aiheista. Mielestämme saimme kohtalaisen hyvin vastauksia tutkimuskysymyksiimme.

Opinnäytetyömme aineisto on kerätty pienellä otannalla, yhdeltä paikkakunnalta ja vain 12 vastaajalta. Saamamme tutkimustulokset eivät siis ole täysin valideja tai reliaabeleja tai yhteiskunnan tasolle yleistettäviä. Uskoisimme kuitenkin, että aineistosta saamamme tieto on suuntaa antava, millaista on 7-8 -vuotiaiden median käyttö ja vanhempien kokemat haasteet lapsen median käytön suhteen nykypäivänä Suomessa.

9.1 Hyödynnettävyys ja kehittämiskohteet

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme saaneet uutta näkökulmaa ja tietoa mediakasvatuksen hyödyistä. Prosessin aikana ammatillisuutemme on kehittynyt ja tulevana sosionomeina pystymme hyödyntämään saamaamme tietoa työssämme lasten ja perheiden kanssa. Opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet järjestelmällisyyttä ja tiedonhankintataitoa. Olemme myös oppineet sen, että aina kaikki asiat eivät onnistu tavoitteiden mukaisesti. Tämä on kuitenkin kehittänyt meitä niin henkilökohtaisesti kuin ammatillisesti.

Opinnäytetyömme antaa tietoa lapsen median käytöstä ja sen sisällöistä vanhempien näkökulmasta. Halusimme erityisesti vanhempien äänen kuuluviin opinnäytetyössämme. Vanhempien rooli lasten mediakasvatukselle on erittäin keskeinen ja vanhemmat tarvitsevat opastusta ja tukea mediakasvatuksen antamiseen (Suoninen 2013, 74). Toivomme, että opinnäytetyöstämme lasten ja perheiden kanssa työskentelevät saavat käsitystä niistä asioista, jotka vanhemmat kokevat haasteelliseksi tai huolta herättäväksi lapsen median käyttöön liittyen. Tieto vanhempien kokemista haasteista ja mahdollisista huolenaiheista voi auttaa oikeanlaisten tuen keinojen etsimisessä.

Kyselyssämme olisimme kuitenkin voineet vielä enemmän kartoittaa vanhempien omia mediataitoja. Keskityimme kyselyssämme lähinnä vanhempien kokemukseen lapsensa mediataidoista, mutta myös vanhempien omien taitojen kartoittaminen olisi tuottanut meille tietoa mediakasvatuksesta. Toisaalta jokainen vanhempi voi toimia mediakasvattajana taidoistaan riippumatta, sillä avainasemassa on avoin keskustelu lapsen kanssa mediasta ja sen sisällöistä (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2010, 2).

Rajasimme opinnäytetyössämme teeman median aiheuttamiin haasteisiin ja huoliin mediakasvatukseen liittyen. Jatkotutkimuksena voisi selvittää, mitä hyötyä ja positiivisia vaikutuksia mediasta ja sen eri sisällöistä on lapselle. Tämä opinnäytetyö keskittyy vanhempien näkökulmaan, jolloin jatkotutkimuksena voisi olla myös lasten haastattaminen ja lasten näkökulman esille tuominen mediaan ja sen sisältöihin liittyen.

Kuviot

Kuvio 1. Lasten käytettävissä olevat mediavälineet ja -palvelut, s.15

Kuvio 2. Lapsen käyttämä ruutuaika päivässä, s. 18

Taulukot

Taulukko 1. Esimerkki aineiston sisällönanalyysistä, s. 13

Lähteet

Grizzle, A., Moore, P., Dezuanni, M., Asthana, S., Wilson, C., Banda, F. & Onumah, C. 2013. Unesco. Media and Information Literacy: Policy and Strategy Guidelines. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>. Luettu 12.5.2020

Huhtanen, E. 2016. Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseuran julkaisuja (5). <https://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/Lasten-mediamaailma-pahkinankuoressa-1.pdf>. Luettu 6.6.2020.

Huhtala, N. 2013. Verkkokiusaaminen lasten ja nuorten nettimaailman haasteena. Teoksessa Kupiainen, R., Kotilainen, S., Nikunen, K., Suoninen, A. (toim.) Lapset Netissä – Puheenvuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä. Mediakasvatusseuran julkaisuja (1). <http://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-67693-3-2.pdf>. Luettu 31.5.2020.

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. 2016. Lapset & media kasvattajan opas. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja (3). <https://www.media-taitokoulu.fi/lapsetjamedia.pdf>. Luettu 25.5.2020.

Koivula, M. & Mustola, M. 2017. Varhaiskasvatuksen digiloikka ja muuttuva sukupolvijärjestys? Jännitteitä lastentarhanopettajien ja lasten kohtaamisissa digitaalisen teknologian äärellä. *Kasvatus & Aika* 11(3), 37.

Korhonen, P. 2010. Median asettamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. EU: UNIPress, 22.

Kotilainen, S. 2009. Suhteissa mediaan. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 99.

Kotilainen, S. 2002. Mediassa on aktiivisen oppimisen mahdollisuus. *Tiedepoliitikka* 26 (3).

Kupiainen, R. 2013. EU Kids Online – Suomalaislasten netin käyttö, riskit ja mahdollisuudet. Teoksessa Kupiainen, R., Kotilainen, S., Nikunen, K., Suoninen, A. (toim.) Lapset Netissä – Puheenvuoroja lasten ja nuorten netin käytöstä ja riskeistä. Mediakasvatusseuran julkaisuja (1). <http://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-67693-3-2.pdf>. Luettu 31.5.2020.

Kupiainen, R., Sintonen, S. 2009. Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Gaudeamus.

Kynäslahti, H & Kupiainen, R., Lehtonen, M. 2007. Näkökulmia mediakasvatukseen. Mediakasvatusseuran julkaisuja. 1/2007.

Luukka, M-R. 2013. Kieli keskellä kaikkea. Kielikoulutuspolitiikan verkosto. <http://www.kieliverkosto.fi/article/opetussuunnitelmat-uudistuvat-tekstienluki-jasta-ja-kirjoittajasta-monilukutaituriksi/>. Luettu 10.9.2018.

Luumäen kunta. Koululaisten iltapäivätoiminta ja kerhot. <https://www.luumaki.fi/palvelut/opetus-ja-koulutus/perusopetus/koululaisten-iltapaivatoiminta-ja-kerhot>. Luettu 26.5.2020.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2019. Mediakasvatus. <https://www.mll.fi/ammatillisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/mediakasvatus/>. Luettu 10.9.2019.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2010. Meidän media. Ohjaajan opas alle 10-vuotiaiden lasten mediakasvatukseen. <https://www.yumpu.com/fi/document/read/36396814/meidan-media-ohjaajan-opas-mannerheimin-lastensuojeluliitto>. Luettu 26.5.2020.

Mediakasvatusseura ry. 2014. Mediakasvattajan eettiset periaatteet. http://mediakasvatus.fi/mk_eettiset.pdf. Luettu 10.9.2018.

Mediakasvatusseura ry. Mediakasvatus. <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/>. Luettu 30.4.2020.

Mediakasvatusseura ry. 2007. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin — katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. <http://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>. Luettu 28.5.2020.

Mediataitokoulu. 2015. Mediakulttuuri. https://www.mediataitokoulu.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=321&Itemid=413&lang=fi. Luettu 2.3.2020.

Merilampi, R-S. 2017. Medialukutaito vaatii kriittistä ajattelua. <https://zonta.fi/helsinki1/medialukutaito-vaatii-kriittista-ajattelua/>. Luettu 20.1.2020.

Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen, L. 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2019. Uudet suuntaviivat medialukutaidolle julkaistu. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uudet-suuntaviivat-medialukutaidolle-julkistettu. Luettu 3.4.2020.

Paavonen, J., Roine, M., Korhonen, P., Valkonen, S., Pennonen M., Partanen, J. & Lahikainen, A. 2011. Media ja lasten hyvinvointi. Duodecim. 127, 1563-1567.

Paananen, H. 2010. Kriittisyys ja kriittinen medialukutaito mediakasvatuksen tavoitteina. Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. 2011. Opetushallitus. https://www.oph.fi/download/131412_po_aamu_ja_iltapaivatoiminnan_perusteet_2011.pdf. Luettu 13.9.2018.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 2014. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. Luettu 13.9.2018.

Rahja, R. 2013. Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseura ry.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Suoninen, A. 2013. Lasten mediabarometri 2013 - 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Nuorisotutkimusverkosto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Luettu 20.9.2019

Liitteet

Liite 1 Saatekirje

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijoita (AMK) Saimaan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyönä selvitystä 7-8 –vuotiaiden lasten median käytöstä ja millaista tukea vanhemmat kokevat tarvitsevansa lapsen mediaosaamisen tukemiseen.

Opinnäytetyössämme mediaosaamisella tarkoitetaan kykyä hankkia tietoa mediasta, lukea ja tulkita erilaisia mediasisältöjä, hallita medialaitteiden käyttöä ja valita itselleen sopivia medioita ja sisältöjä sekä arvioida mediasta saamaa tietoa ja viihdettä kriittisesti.

Keräämme aineistoa opinnäytetyöhömmä kyselylomakkeella Taavetin koulun iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten vanhemmilta. Kyselyyn vastanneiden henkilöllisyys ei tule esiin, eikä mitään tunnistetietoja julkaista opinnäytetyössämme. Kyselylomakkeet käsitellään luottamuksella ja kyselystä kerätty aineisto hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Opinnäytetyömme julkaistaan Theseus.fi ammattikorkeakoulujen julkaisuarkistossa.

Kyselylomakkeen kysymykset käsittelevät 7-8 -vuotiaiden lasten käyttämiä mediasisältöjä, lapsen median käytön valvomista sekä vanhempien kokemaa tuen tarvetta lapsen mediaosaamistaitojen vahvistamiseksi. Kyselylomake sisältää valintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Kyselystä saamamme aineiston pohjalta työstimme osana opinnäytetyötä oppaan vanhemmille lapsen mediaosaamistaitojen tukemiseen. Kyselyyn osallistuminen on täysin vapaaehtoista eikä se velvoita mihinkään.

Lisätietoa voitte kysyä meiltä alla olevien yhteystietojen kautta. Vastaamme mielellämme kysymyksiinne.

Ystävällisin terveisin,

Jere Kyllönen
Sosionomiopiskelija (AMK)
jere.kyllonen@student.saimia.fi

Anu Pulkkinen
Sosionomiopiskelija (AMK)
anu.pulkkinen@student.saimia.fi

Liite 2 Kyselylomake

KYSELYLOMAKE

**Mitä mediavälineitä tai -palveluita lapsellanne on käytettävissä kotona?
Rastita lapsen käytettävissä olevat vaihtoehdot.**

- Tietokone
- Tablettitietokone
- Pelikonsoli (esim. PlayStation, Xbox, Wii) tai käsikonsoli (esim. Nintendo DS)
- Älypuhelin
- Televisio
- Kirjat, lehdet, sarjakuvat
- Muu, mikä _____

1. TELEVISIO-OHJELMIEN, ELOKUVIEN JA VIDEOIDEN KATSOMINEN

1.1. Kuinka monta tuntia keskimäärin lapsenne katselee televisio-ohjelmia, elokuvia tai videoita mistä tahansa medialähteestä päivittäin? Lähteitä voivat olla esimerkiksi DVD, Blu-ray tai VHS-tallenteet, Internetin videopalvelut (YouTube, Vimeo jne.), television ohjelmalähetykset, suoratoistopalvelut (Netflix, HBO, Viaplay jne.), Internetin maksuttomat ohjelmapalvelut (Yle Areena, MTV, Ruutu jne.) tai itse kuvatut videot.

2. INTERNETIN KÄYTTÖ

2.1. Kuinka monta tuntia lapsenne käyttää Internetiä keskimäärin (millä tahansa laitteella) päivittäin?

2.2. Millä laitteella lapsenne useimmiten käyttää Internetiä?

2.3. Mihin lapsenne useimmiten käyttää Internetiä?

2.4. Kuinka usein vanhempi tai muu perheen aikuinen käyttää Internetiä yhdessä lapsen kanssa?

3. DIGITAALISET PELIT

3.1. Kuinka monta tuntia lapsenne pelaa digitaalisia pelejä keskimäärin (millä tahansa laitteella) päivässä? Digitaalisilla peleillä tarkoitamme esimerkiksi pelikonsolipelejä, älypuhelimeen ladattavia sovelluspelejä tai tietokonepelejä.

3.2. Millä laitteella lapsenne useimmiten pelaa digitaalisia pelejä?

3.3. Kuinka usein vanhempi tai muu perheen aikuinen pelaa digitaalisia pelejä yhdessä lapsen kanssa?

4. KIRJOJEN, LEHTIEN, SARJAKUVIEN JA TARINOIDEN LUKEMINEN

4.1. Kuinka monta tuntia lapsenne keskimäärin lukee tai hänelle luetaan kirjoja, lehtiä, sarjakuvia tai muita tarinoita (mistä tahansa lähteestä tai millä tahansa laitteella) päivittäin?

4.2. Kuinka usein vanhempi tai muu perheen aikuinen lukee kirjoja, lehtiä, sarjakuvia tai muita tarinoita yhdessä lapsen kanssa?

5. LAPSEN MEDIANKÄYTÖN OHJAAMINEN

5.1. Kuinka hyvin lapsenne mielestänne käsittelee medialaitteita? Medialaitteiden käsittelyllä tarkoitamme lapsen teknisiä taitoja käsitellä mitä tahansa medialaitetta.

5.2. Kuinka usein keskimäärin keskustelette lapsenne kanssa mediankäytöstä tai käyttämistä mediasisällöistä?

5.3. Koetteko lapsen mediankäytöstä tai mediasisällöistä keskustelemisen lapsenne kanssa haastavaksi? Jos kyllä, millä tavoin?

5.4. Kuinka hyvin tunnette mielestänne lapsenne käyttämät mediasisällöt?

5.5. Koetteko huolta lapsen käyttämistä mediasisällöistä? Jos kyllä, millaista huolta mediasisältö herättää?

5.6. Kuinka usein keskustelette lapsenne kanssa mediasisältöjen ikäsuosituksista?

5.7. Koetteko mediasisältöjen ikäsuositusten valvomisen haastavana? Jos kyllä, millä tavalla?

5.8. Rajoittatteko lapsenne median käyttöä tai ns. ruutuaikaa päivässä? Ruutuajalla tarkoitamme kaikkien medialaitteiden parissa vietettyä aikaa.

5.9. Koetteko lapsenne ruutuajan tai median käytön rajoittamisen haastavana? Jos kyllä, millä tavalla?

5.10. Mitä muita mietteitä, haasteita tai ongelmia lapsenne median käyttö tai mediaosaaminen herättää? Mediaosaamisella tarkoitamme kykyä hankkia tietoa mediasta, lukea ja tulkita erilaisia mediasisältöjä, hallita medialaitteiden käyttöä ja valita itselleen sopivia medioita ja sisältöjä sekä arvioida mediasta saamaa tietoa ja viihdettä kriittisesti.
